

POVEDKE Z LOŠKEGA POGORJA

Pričujoče ljudske povedke sem zapisal kot dijak v letih 1940—1951 v svojem domačem kraju, v vaseh na južnem pobočju Škofjeloškega pogorja od Lubnika do Blegoša. Te vasi so v razmeroma visoki, a sončni in ugodni legi za živinorejo, pridelovanje krompirja, žit (ječmena, rži, ovsa, ajde in prosa), stročnic (boba, graha in fižola) in nekoč tudi lanu, dokler je živelo domače platnarstvo.

Vsa izročila so v prvotnem zapisu v poljanskem narečju in kot take sem jih tudi pripravil za seminar pri prof. dr. Franu Ramovšu leta 1952. Iz njih sem izluščil nekatere dialektološke značilnosti severnega poljanskega narečja. Naloga je bila istega leta nagrajena s študentsko Prešernovo nagrado in v prvotni obliki objavljena v TRADITIONES 4, 1975, str. 175—196 pod naslovom Pripovedno izročilo v severnem poljanskem narečju. Marija Stanonik pa je članku dodala opombe z navedbo vseh objavljenih in neobjavljenih enačic, kolikor jih je mogla ugotoviti po kartoteki slovenskih povedk v Inštitutu za slovensko narodopisje.

Mislím, da so povedke zanimive tudi za širši krog bralcev, saj so izraz bujne ljudske domišljije, v njih pa se zrcali tudi način življenja v preteklosti, ki je danes tako spremenjen. V knjižni jezik sem jih prenesel tako, da sem ohranil prvotni slog in manj znane lepe stare besede, na koncu pa dodal razlago teh besed.

Ajdovska deklica

1. Ajdovska deklica je z eno nogo stala na Jelovici (planota na pobočju Blegoša), z drugo pa na Gori (vrh Malenskega vrha), v Karlovcu je pa štrene prala. Poleti je kdaj nabrala koscev v predpasnik in jih nesla domov pokazat, češ da je tiste črve pobrala, ki so travo kvarili po tleh.

(Ana Zupanc, vulgo Bajtarca, Četena Ravan)

Bela kača

2. V Mladem vrhu pod Jaško skalo je živela strašanska bela kača. Debela je bila kot hlod pa govorila je. Po vaseh okoli je žrla drobnico: ovce, koze, teleta, le junca ni mogla odvreči. Ko so ljudje sprevideli, da bodo kmalu ob drobno živino, so se spravili skupaj in naredili na Goveji ravni strašansko grmado. Poklicali so človeka, ki je znal lezerčno preganjati. Pa je s sekiro stopil h grmadi in zabrlizgal.

»Zdaj pa le pridi, da se bomo zmenili!«

Grmado so že prižgali. Takrat pa ta bela rine izpod Jaške skale, da se je skala čez pol preklala, kar se še danes pozna. Gnala se je skozi grmovje, da so se kar smreke krivile. Pred grmado je spregovorila: